

Történelem érettségi adattár

*Szellemi, társadalmi és
politikai változások az
Újkorban
4. modul*

www.diakkapu.hu

2008. augusztus 26.

Tartalom

Bevezető	2
Érettségi témakörök	2
Fogalmak	2
Személyek	4
Kronológia	6
Topográfia	6
Térképek	8

Bevezető

Tananyagunk segédlet a történelem érettségire készülő diákok számára. A következő oldalakon a kétszintű történelem érettségien elvárt ismeretek gyűjteménye szerepel (fogalmak, személyek, kronológia, topográfia), melyet a központi kerettanterv alapján állítottunk össze.

Érettségi témakörök

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
4.1. A nagy földrajzi felfedezések és következményei	A nagy földrajzi felfedezések legfontosabb állomásai térkép alapján. Az Európán kívüli civilizációk hatása Európára és a gyarmatosítás.	A kapitalista világ gazdasági rendszer kialakulásának kezdetei, a legfőbb társadalmi és gazdasági folyamatok a XVI-XVII. században Nyugat Európában.
4.2. Reformáció és katolikus megújulás	A reformáció főbb irányzatai források alapján (lutheránus, kálvinista). A katolikus megújulás, az ellenreformáció kibontakozása. A barokk stílus jellemzői.	Nagyhatalmi konfliktusok és vallási ellentétek a koraújkorban Európában (pl. francia-Habsburg vetélkedés, harmincéves háború).
4.3. A kontinentális abszolutizmus és a parlamentáris monarchia megszületése Angliában	A francia abszolutizmus XIV. Lajos korában. Az alkotmányos monarchia működése.	Az angolszász kapitalizálódás, a polgári fejlődés és a mindennapi élet a kora újkorban Angliában. Nagyhatalmi erőviszonyok, az európai egyensúly a XVIII. században.
4.4. A tudományos világkép átalakulása, a felvilágosodás	A felvilágosodás legjelentősebb gondolatai és főbb képviselői források alapján.	Az új világszemlélet kialakulása (pl. racionalizmus), az újkor természettudományok (pl. mechanika, newtoni fizika) és társadalomtudományok (pl. társadalmi szerződés, államelmélet) kibontakozása.

Fogalmak

Abszolutizmus	Olyan, az újkorra jellemző monarchikus kormányzati forma, amelyben az uralkodó egyeduralmat gyakorol egész országában, kiiktatva a rendi országgyűléseket és rendi hivatalokat a hatalomból. Mindezt az általa fizetett irányított hadsereg és hivatalnokszerkezet teszi lehetővé.
Alkotmány	Egy állam alaptörvénye. Az első tényleges írott alkotmányt 1787-ben, az USA-ban fogadták el. Magyarországon 1949-től van írott alkotmány. Több országban (pl. Nagy-Britannia) napjainkig sincs írott alkotmány, hanem ún. történeti alkotmány van, amely az ország történelme során kialakult legfontosabb törvényeken és különböző hagyományokon alapszik. Az alkotmány szabályozza az országban a hatalomgyakorlás rendjét, az állampolgárok jogait és kötelességeit, a közigazgatás rendszerét és a legfontosabb állami szervek működését.
Anglikán	A reformáció korában, a 16. században létrejött keresztény egyház Angliában. Fő jellemzője: vezetője a mindenkor angol uralkodó (a pápa helyett). Ugyanakkor a katolikus hierarchiát megmaradt, és ugyanígy a katolikus hitelvek egy része is.
Azték	Közép-amerikai indián törzs, amely a 14-16. században államot (Azték Birodalom) hozott létre a Mexikói-fennsíkon. A civilizáció bukását a 16. században a spanyol konkvisztádorok okozták.
Bankár	A középkorban kialakult foglalkozás. A bankárok középkor második felében jelentek meg. A középkor végén és a koraújkorban több bankárcsalád (pl. Mediciek, Welserek, Fuggerek) működött Európában, gyakran dinasztiaiknak is hiteleztek.
Barokk	16-18. századi művészeti stílusirányzat. A katolikus megújulás (és ellenreformáció) művészeti megjelenítője. Jellemzője Isten középpontba helyezése, az ember kicsinységének hangsúlyozása, a felfokozott vallásosság. Az építészetben jellemző a gazdag díszítés és monumentalitás, a szobrászatban-festészetben az erőteljes érzelmek megjelenítése és a mozgalmasság.

Ellenreformáció	A katolikus egyház törekvése a protestánssá vált hívők visszatérésére a katolicizmushoz a 16-17. században, felhasználva a katolikus megújulás eredményei mellett a katolikus uralkodók hatalmát is.
Emberi jogok	Olyan jogok, amelyek minden embert - pusztán ember mivolta alapján, születésétől fogva - megilletnek. Az emberi jogok gondolata a felvilágosodás korában merült fel. Az USA Függetlenség Nyilatkozata fogalmazta meg elsőként az emberi jogokat politikai dokumentumban, majd a francia forradalom idején az Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozata. 1948-ban az Ember Jogok Egyetemes Nyilatkozata nemzetközi érvényűvé tette az emberi jogokat.
Enciklopédia	A 18. század egyik legnagyobb és legjelentősebb irodalmi vállalkozása. A kor tudományos és művészeti ismereteit foglalata össze a felvilágosodás gondolkodásmódja alapján. Főszerkesztője Diderot volt, szerzői közé tartozott Voltaire, Rousseau, Montesquieu és más neves tudósok, filozófusok. Összesen 35 kötet jelent meg az 1750-1770-es években. A mű üzleti siker lett, és óriási hatással gyakorolt a korabeli szellemi életre.
Evangélikus	A 16-17. században kialakult, Luther Márton nézeteit követő egyház (sokáig lutheránusnak nevezték).
Felfedező	Olyan 15-18. századi tengerészek, utazók, akik a 15-18. században fokozatosan felfedezték és bejárták az európaiak számára addig ismeretlen földrészeket.
Felvilágosodás	18. századi eszméáramlat, amely az értelmet helyezte a középpontba, és megkérdőjelezte a különböző hagyományokat, intézményeket (pl. egyház, vallás, abszolutista berendezkedés stb.). A felvilágosodás készítette elő szellemi síkon a 18. század végi francia forradalmat. A felvilágosodás során kidolgozott elméletek lettek az alapjai a liberális politikai irányzatnak, valamint a mai demokratikus államok berendezkedésének.
Felvilágosult abszolutizmus	Az abszolutizmus egyik sajátos, 18. századi formája. Általában közép-európai államokban (Poroszország, Habsburg birodalom) alkalmazták modernizálásra, a fejlettebb nyugat-európai államok gazdasági és katonai teljesítőképességének utolérésére. Az alkalmazott eszközök: merkantilista gazdaságpolitika, manufaktúrák támogatása, oktatásfejlesztés. A felvilágosodás elképzelései hatottak a vallási türelem alkalmazására és egyéb, a lakosság helyzetét javító intézkedésekre (pl. kínvallatás, halálbüntetés eltörlése, II. József jobbágyrendelete).
Gyarmat	Egy állam fennhatósága alatt álló olyan terület, amely nem áll közvetlen földrajzi kapcsolatban a fennhatóságot gyakorló állammal, és legfeljebb mérsékelt önállósággal bír. A gyarmati lakosság rendszerint kevesebb joggal rendelkezik, mint a gyarmatosító országé. A gyarmatot rendszerint gazdaságilag is alávetik a gyarmatosító országnak.
Gyarmatosítás	Azon történelmi folyamat, melynek során a 15-19. században európai államok (valamint az USA) a többi földrészen területeket vontak fennhatóságuk alá, és e területeket saját gazdasági-hatalmi céljaikra használták fel.
Hatalmi ágak	Montesquieu által kidolgozott elmélet az államhatalom működéséről. E szerint a hatalmat három ágra lehet osztani: törvényhozói (parlament), végrehajtói (kormány) és bírói hatalomra. Ha két hatalmi ág egy kézben összpontosul, zsarnokság jön létre. Ezért Montesquieu szerint a hatalmi ágakat szét kell választani egymástól. Ez az elmélet adja az alapját a modern demokratikus államok működésének.
Hitel	A 16. században kialakuló tőkés gazdasági rendszer (kapitalizmus) alapja, a kölcsön egy formája, amelyet egy bank bocsát egy vállalkozó rendelkezésére, majd a hitel felvevője kamatokkal terhelten fizeti vissza.
Inka	Dél-amerikai indián törzs, amely a 15-16. században kiépítette az Inka Birodalmat az Andok hegyláncai között. A civilizáció bukását a 16. században a spanyol konkvisztádorok okozták.
Jezsuiták	16. században Loyolai Szent Ignác által alapított szerzetesrend, amelynek fő célja az ellenreformáció és a katolikus megújulás támogatása. Ma a katolikus egyház legnagyobb szerzetesrendje.
Jognyilatkozat	1689-ben hozott angol törvény, amelyben korlátozták a király, és megnövelték a parlament hatalmát. Ezzel a törvénnyel jött létre tulajdonképpen Angliában az alkotmányos monarchia.
Katolikus megújulás	A katolikus egyház törekvése a protestánssá vált hívők visszatérésére a katolicizmushoz a 16-17. században, mindenekelőtt az egyház megújításával, erkölcsi javulással, papképzéssel, a hitelvek átgondolásával.
Konkvisztádor	16. századi spanyol felfedezők, hódítók, akik Amerikában hatalmas területeket gyarmatosítottak Spanyolország számára. A legismertebb konkvisztádorok: Hernán Cortés és Francisco Pizarro.

Manufaktúra	A 16- században létrejövő tőkés ipari vállalkozási forma. Tulajdonképpen egy nagyméretű (akár 100 fő feletti alkalmazottal működő) műhely, ahol az áruk termelését munkamegosztással végzik, amivel gyorsítható a termelés és alacsony szinten tartható az alkalmazottak fizetése, így magasabb profit érhető el. A manufaktúrák Nyugat- (és részben Közép-) Európában kiszorították a céheket a piacról. Magyarországon viszont nem igazán tudtak megerősödni. A 18-19. században megjelenő gyárak hatására csak néhány manufaktúra tudott fennmaradni, legnagyobb részük megszűnt.
Merkantilizmus	A 17. században, Franciaországban megjelenő állami gazdaságpolitika, melynek fő célja pozitív külkereskedelmi mérleg elérése, és a pozitívum arányban való felhalmozása az államkincstárban. A cél érdekében támogatták a manufaktúrák ipart, a kivitel, fejlesztették a közlekedést, valamint akadályozták a behozatalt (védővámokkal, tilalmakkal). A merkantilizmust Colbert, XIV. Lajos minisztere dolgozta ki.
Népfelség elve	18. században létrejött politikai eszme mely szerint minden hatalom forrása a nép (szemben a korban általános abszolutizmus felfogásával, mely szerint az uralkodó hatalma Istentől ered). E szerint hatalmat csak az gyakorolhat, akit a közösség bízott meg ezzel. A gondolat kidolgozója Rousseau volt. Az elmélet a demokratikus országok működésének egyik alapját jelenti.
Parlament	Országgyűlés, a törvényhozó testület, valamint annak épülete.
Protestáns	A 16. században, a reformációban kialakult keresztény egyházak összefoglaló elnevezése.
Puritán	A 16-17. századi angliai reformátusok (kálvinisták) elnevezése.
Ráció	Értelem, ész. A 17-18. században kialakuló filozófiai irányzat, a racionalizmus neve származik belőle. Ezen irányzat szerint a megismerés forrása az ész.
Reformáció	16. századi vallási mozgalom, amely kezdetben a katolikus egyház megújításáért küzdött, később azonban a mozgalom vezetőinek vallási nézetei alapján új egyházak jöttek létre.
Református	A 16-17. században kialakult, Kálvin János nézeteit követő egyház (sokáig kálvinistának nevezték)
Társadalmi szerződés	Rousseau által kidolgozott elmélet az állam és a hatalom működéséről. E szerint a kormányzó hatalom nem Istentől ered, hanem a közösség (a nép) akaratából: a polgárok közötti társadalmi szerződés révén jön létre. A szerződésben a polgárok és a vezető jogait és kötelességeit fektetik le. Ha a vezető nem tartja be a szerződést, a népnek jogában áll eltávolítani a hatalomból (a népfelség elve alapján). Az elmélet komoly hatást gyakorolt többek között az USA kialakulására (Függetlenségi Nyilatkozat), a francia forradalomra
Újkor	A történelem 1492-től kezdődő korszaka (záró dátuma vitatott). Két nagyobb szakaszra szokták osztani: korai újkor (1492-1789), modern kor (1789-től).
Ültetvény	Olyan növénytermesztési forma, amelyben nagyobb területen természetnek egyféle (gyakran hosszabb élettartamú) növényt, elsősorban kivitelre. Az újkorban a gyarmatokon hoztak létre ültetvényeket.
Világkereskedelem	A 16-18. században a felfedezések és a gyarmatosítás hatására a kontinensek egyre szorosabb kereskedelmi kapcsolatba léptek egymással. Így alakult ki a világkereskedelem.

Személyek

Cromwell, Oliver	Angol puritán (independens) politikus, hadvezér, az angol polgári forradalom idején a király elleni polgárháborúban a parlamenti csapatok vezére. A királyt (I. Károly) 1649-ben kivégeztette. Az 1650-es években Anglia diktátora. Legyőzte Skóciát, Írországot és Hollandiát.
Diderot	18. századi francia író, filozófus, az Enciklopédia szerzője és szerkesztője, a felvilágosodás egyik kiemelkedő alakja.
Galilei, Galileo	16-17. századi itáliai természettudós. A fizika és csillagászat történetének kiemelkedő alakja. Tanulmányozta a szabadesést. Felfedezte a napfoltokat és a Jupiter négy nagy holdját. Az inkvizíció perbe fogta, és nézetei (heliocentrikus világkép) visszavonására kényszerítette. Életét az inkvizíció házi őriztében fejezte be.
I. (Nagy) Péter	Orosz cár (1689-1725), országát gyors ütemben fejlesztette, és európai katonai hatalommá emelte. Legyőzte a svédek, valamint az Oszmán Birodalmat. Új fővárost hozott létre (Szentpétervár), fejlesztette az ipart és az oktatást. A nyugati szokásokat tette kötelezővé.

I. Erzsébet	Angol uralkodó (1558-1603). Uralkodása alatt Angliában kialakult az anglikán egyház, Anglia elkezdett gyarmatosítani (Virginia első, még sikertelen gyarmatosítása), és megnőtt szerepe a kereskedelemben. 1588-ban visszaverte Spanyolország (a Győzhetetlen Armada) támadását, és ezzel tengeri hatalommá vált.
II. Fülöp	Spanyol király (1556-1598), az inkvizíciót és az ellenreformációt támogatta, országában abszolutizmust épített ki. Legyőzte Lepantónál (1571) az Oszmán Birodalom flottáját, veseséget szenvedett viszont Angliától (1588). Az inkvizíció és az abszolutizmus miatt fellázadó (1566) Németalföld ellen is folyamatos háborúkat vívott.
Kálvin	16. századi francia reformátor. Bölcsészeti és jogi tanulmányokat folytatott, majd a reformációhoz csatlakozott. Emiatt menekülnie kellett Párizsból, végül Genfben telepedett le, amelynek lelkésze és vezetője lett. A református (kálvinista) egyház a nézetei alapján jött létre. Fő tanítása az eleve elrendelés (predestináció) tana.
Kolumbusz	Itáliai tengerész, Amerika felfedezője (1492).
Kopernikusz	15-16. századi lengyel természettudós, közgazdász. Nevéhez fűződik a heliocentrikus világkép megalkotása, elmélete a csillagászat és a modern tudományos gondolkodás egyik kiindulópontja lett. Fő művét (az inkvizíció miatt) csak halála után adták ki.
Leonardo da Vinci	15-16. századi itáliai festő, szobrász, mérnök, feltaláló, a reneszánsz egyik legismertebb alakja. Firenze, Milánó és Róma mellett Franciaországban is dolgozott. Legismertebb festményei a Mona Lisa és Az utolsó vacsora. Tudományos munkásságából fontosak anatómiai tanulmányai. Tervezett hadigépeket, erődítményeket, foglalkozott csatornaépítéssel, folyószabályozással.
Luther	16. századi német reformátor. Ágoston rendi szerzetes, a teológia professzora volt. Helytelenítette a bűcsúcédulák árusítását. Ezzel vitatkozva fogalmazta meg 95 pontját 1517-ben. Ez lett a reformáció kezdete. Nézetei vitát kavartak, és hamarosan szakítani kényszerült a pápával. Fő tanítása: az üdvözülés feltétele a hit. Támogatta az anyanyelv használatát a vallásban (lefordította a Bibliát németre), tagadta a pápa szerepét az egyházban. Az evangélikus egyház a nézetei alapján jött létre.
Magellán	15-16. századi portugál hajós, felfedező. Több tengeri út és hadjárat után a Föld körülhajózását tervezte. Mivel a portugál király elutasította, a spanyol udvarhoz fordult. Útját 1519-ben kezdte öt hajóval. Csupán egy hajó fejezte be az utat 1522-ben, és az út során meghalt Magellán is, de sikerült bebizonyítania, hogy a Föld gömb alakú.
Montesquieu	18. századi francia író, filozófus, felvilágosodás egyik kiemelkedő alakja. Nevéhez fűződik a hatalmi ágak (törvényhozói, végrehajtói, bírói hatalom) megosztását tárgyaló elmélet, amelyet a modern országok alkotmányának alapja.
Nagy Frigyes	Porosz király 1740-1786 között. Megszerezte Sziléziát Poroszországnak, részt vett Lengyelország első felosztásában, Poroszországot Európa egyik legerősebb országává tette. Belpolitikájában a felvilágosult abszolutizmust alkalmazta.
Nagy Katalin	Orosz cárnő 1762-1796 között. Uralkodása alatt Oroszország belépett az európai nagyhatalmak közé. Részt vett Lengyelország felosztásaiban, területeket szerzett az Oszmán Birodalomtól. A felvilágosodás híve volt, levelezett Voltaire-rel és Diderot-val.
Richelieu	17. századi francia bíboros, államférfi, főminiszter, a francia abszolutizmus kiépítője XIII. Lajos uralkodása alatt. Üldözte a hugenottákat (francia kálvinisták).
Rousseau	18. századi francia író, az Enciklopédia szerzője, filozófus, zeneszerző, a felvilágosodás egyik kiemelkedő alakja. Kidolgozta a népfeltség elvét és a társadalmi szerződés elméletét, amelyek a 18-19. századi forradalmak eszmeiségének alapját képezték, de a szocializmus és a nacionalizmus is merített gondolataiból. Politikai és filozófiai munkái mellett pedagógiával is foglalkozott.
V. Károly	Német-római császár (1519-1556) és spanyol király (1516-1556). Uralkodása alatt kezdődött a reformáció, és épült ki a spanyol gyarmatbirodalom. Több háborút vívott Franciaországgal. A reformáció során a katolikus egyház pártján állt. Részt vett az első vallásháborúban a birodalom protestáns fejedelmei ellen. Az augsburgi vallásbéké (1555) után lemondott a spanyol koronáról fia, II. Fülöp és a császári címről öccse, I. Ferdinánd javára.
Vasco da Gama	15. századi portugál hajós, 1497-1498-as útján elsőként érte el tengeri úton Indiát. Ezzel indult meg India gyarmatosítása, és az indiai áruk Európába tengeren való szállítása.

Voltaire	18. századi francia költő, író, filozófus, történész, az Enciklopédia szerzője, a felvilágosodás egyik kiemelkedő alakja. Ismert gúnyos stílusáról. Az egyházzal és a polgári szabadságjogokkal kapcsolatos nézetei miatt először Angliába kellett menekülnie, majd később Nagy Frigyes hívására Poroszországban töltött több évet. Politikai, filozófiai munkái mellett színdarabokat is írt és rendezett.
XIV. Lajos	Abszolutista francia uralkodó 1643-1715 között („Napkirály”). Uralkodása alatt több háborút vívott a Habsburgokkal. Franciaország területét több alkalommal bővítette a Német-Római Birodalom rovására. Franciaországot vezető szerephez juttatta, amelyet csak az 1701-1714 közötti spanyol örökösödési háborúban veszített el. Nevéhez fűződik a versailles-i palota építtetése, valamint a merkantilizmus alkalmazása.

Kronológia

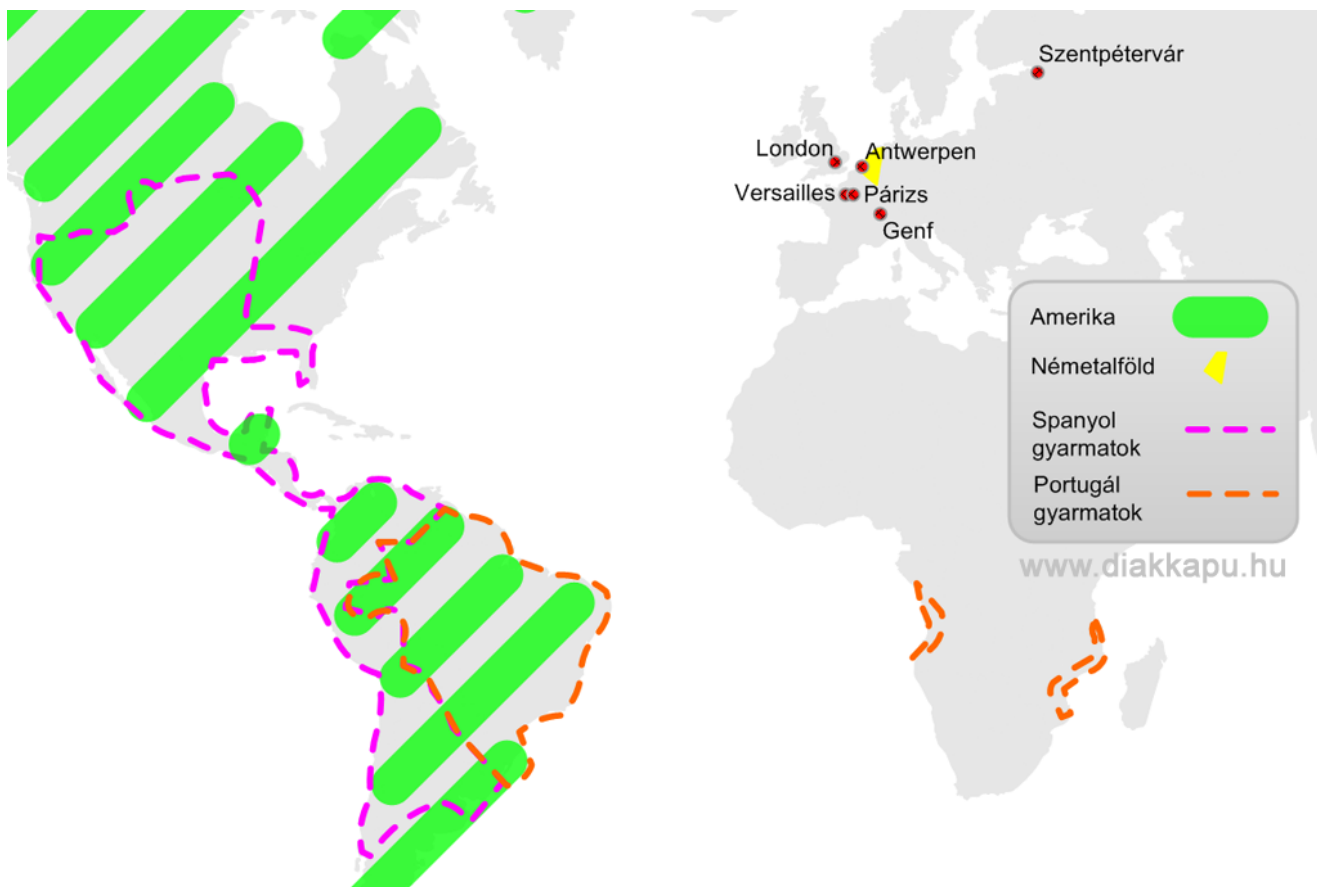
1492	Amerika felfedezése.
1517	A reformáció kezdete.
1588	A spanyol Győzhetetlen Armada feletti angol győzelem, az angol tengeri uralom kezdete.
1618-1648	A harmincéves háború. A több szakaszból álló, európai méretű háborúsorozatnak alapvetően vallási jellege volt, de hatalmi kérdések is szerepet játszottak. A Habsburgok országai és Német-Római Császárság mellett Európa szinte minden hatalmát (pl. Franciaország, Svédország) érintette, és a német területeken komoly pusztulással járt. A vesztfáliai béke zárta le, amelyben Svájc és Hollandia függetlenné vált, Franciaország és Svédország területeket szerzett, a Német-Római Császárságban pedig a császár hatalma névlegessé vált.
1640-1649	Az angol polgári forradalom első időszaka. Az időszakban a parlament és az abszolutista király (I. Károly) között polgárháborúba torkollott a küzdelem, amely (Oliver Cromwell vezetésével) parlamenti győzelemmel és a király kivégzésével ért véget.
1689	A Jognyilatkozat kiadása Angliában. Az abszolutista II. Jakab elűzése („dicsőséges forradalom”) után törvényben korlátozták a királyt, és szélesítették a parlament jogkörét. Ezzel a törvénnyel kezdődik az angol alkotmányos monarchia Angliában.
1701-1714	A spanyol örökösödési háború: a háborúban a Habsburgok spanyol ágának kihalásával megüresedett spanyol trón öröklését akarta eldönteni a Habsburg-dinasztia osztrák ága és XIV. Lajos. Az európai méretűvé vált háborúba minden fontos hatalom belépett, mivel senkinek sem volt érdeke, hogy Franciaország megszerezze a spanyol gyarmatokat. Ez a háború tette lehetővé a Rákóczi-szabadságharc megindítását is. A háború végül francia vereséggel végződött, de a spanyol trónt a háború lezáró utrechti és rastatti békekben nem kapták meg a Habsburgok (mert az ő megerősödésüket sem kívánta senki), hanem a Bourbonok kezébe került (de kimondták, hogy a francia és spanyol Bourbonok birtokait nem lehet egyesíteni). Spanyolország átadta Angliának Gibraltárt, a Habsburgoknak pedig itáliai területeiket és Spanyol-Németalföldet.
1740-1748	Az osztrák örökösödési háború. Mária Terézia trónralépését több európai hatalom (pl. Poroszország, Franciaország) nem ismerte el előzetes ígéreteik ellenére, és háborút indítottak. Mária Terézia végül megtartotta a Habsburg birodalmat, de Sziléziát elveszítette.
1756-1763	A hétéves háború. A Habsburg Birodalom megpróbálta visszaszerezni az 1740-1748 közötti osztrák örökösödési háborúban elveszített Sziléziát Poroszországtól, Francia- és Oroszországgal szövetségbe. Poroszország szövetségese Anglia volt, így a háború a gyarmatokra is kiterjedt. A Habsburg Birodalom célját nem érte el, mivel Oroszország kilépett a háborúból, Franciaország viszont elveszítette észak-amerikai (Kanada, Louisiana) és indiai gyarmatait.

Topográfia

Amerika	A Föld második legnagyobb kontinense. Az őskorban betelepítették az indiánok ősei. 1492-ben fedezte fel Kolumbusz Kristóf az Európa számára (bár korábban a vikingek már jártak a kontinensen). A 16. században a spanyolok és a portugálok gyorsan gyarmatosították Közép- és Dél- Amerikát (a gyarmatok a 19. század első felében szabadultak fel). Észak-Amerikában a spanyolok mellett a 17. században Anglia és Franciaország hozott lére gyarmatokat. A 18. században Franciaország elvesztette gyarmatait (Kanadát), majd fellázdak az angol gyarmatok, és létrehozták az USA-t, Angliának csak Kanada maradt. A 19. században az USA megszerezte Mexikótól a volt spanyol gyarmatokat is.
---------	---

Antwerpen	Flandria egyik legfontosabb városa, tengeri kikötőváros. A már az ókorban is létező település a középkorban kereskedővárossá vált, fénykorát a 16. században élte: a felfedezések korában Európa egyik legfontosabb kikötő- és bankvárosa volt. 1576-ban a spanyolok elleni németalföldi felkelés idején a spanyol hadsereg kifosztotta. A város gazdasági szerepe ekkortól kezdve csökkent.
Genf	Svájci város a Genfi-tó partján. Más az ókorban is lakott volt. A középkorban a Német-római Császársághoz tartozó püspöki város volt. A reformáció idején Kálvin János hatására a kálvinizmus központja lett. A város függetlenedett a császárságtól. A napóleoni háborúk idején (1798-1814) Franciaországhoz csatolták. Napóleon veresége után csatlakozott Svájcához.
Lengyelország	A 10. század végén létrejött közép-európai szláv állam. A 14. században egységesítette a feudális széttagoltságból a Lokietek-dinasztia, majd az ország a litván Nagyfejedelemséggel lépett szorosabb kapcsolatba: a litván Jagellók kerültek a trónra. Lengyelország fénykorát a 16. században élte, ekkor jött létre a lengyel-litván unió. A 17. századtól az ország meggyengült egyrészt a lengyel rendiség túlzott befolyása, másrészt a környező abszolutista államok megerősödése miatt, és területi veszteségeket szenvedett el, majd a 18. század végén a szomszédos nagyhatalmak (Oroszország, Poroszország, Habsburg Birodalom) területét három szakaszban felosztották egymás között. Csak az I. világháború végén nyerte vissza függetlenségét, majd a II. világháború során ismét felosztotta a náci Németország és a Szovjetunió, a világháború után pedig csak formailag nyerte vissza függetlenségét, mivel szovjet megszállás alá került. 1989-90-től ismét önálló állam, 2004-től az Európai unió tagja.
London	Angol város a Temze-folyó partján. A középkorban lett Anglia fővárosa, valamint fontos kikötőváros. Anglia hatalmának és a gyarmatbirodalmának növekedésével London is egyre fontosabb és nagyobb város lett. 1666-ban tűzvész pusztította el nagy részét, de hamarosan újjáépült. A 19. századra a világ legnagyobb városa lett.
Németalföld	Alacsony tengerszint feletti magasságú terület Nyugat-Európában a Maas, a Rajna és a Schelde folyók torkolatvidékén. A középkorban a Német-Római Császársághoz tartozó területen fontos kereskedővárosok (Antwerpen, Bruges, Brüsszel, Amsterdam stb.) jöttek létre. A felfedezések korában Európa egyik gazdasági központjává vált. A 16. században spanyol fennhatóság alatt állt, majd vallási ellentétek (a protestánsokat ellen az inkvizíciót vetették be a katolikus spanyol hatóságok) és az abszolutizmus miatt 1566-ban lázadás tört ki. Hosszas harcok után a 17. század elején az északi protestáns területtől létrejött a független Hollandia, a déli katolikus rész (a mai Belgium) spanyol fennhatóság alatt maradt.
Párizs	Francia város a Szajna partján. A középkorban Franciaország fővárosa lett. A 13. században itt jött létre a Sorbonne, Európa egyik első egyeteme. A 17. században XIV. Lajos kiköltözött Versailles-ba, de Párizs továbbra is fontos kulturális-gazdasági központ maradt. Párizsban kezdődött a forradalom 1789-ben.
Poroszország	Német állam. Magja a Brandenburgi választófejedelemség, valamint a Német Lovagrend területeiből a 16. században kialakult Porosz Hercegség. A két terület a 17. században került egy kézbe (már korábban is mindkét állam a Hohenzollern-dinasztiához tartozott). 1701-től Porosz Királyság néven egyesült a két állam, bár földrajzilag nem kapcsolódtak egymáshoz Lengyelország felosztásáig. A 18. században nagyhatalommá vált az ország. A 19. században Bismarck kancellár vezetésével létrehozója és vezetője lett az egységes Németországnak. 1947-ben megszűnt.
Portugál és spanyol gyarmatok	1494-ben (tordesillasi szerződés) és 1521-ben a két ország felosztotta egymás között a gyarmatosítható területeket (ezt más országok nem fogadták el). A 16-17. században Spanyolország gyarmatokat hozott létre Közép- (Mexikó, Kuba pl.) és Dél-Amerikában (Brazília kivételével szinte az egész kontinens), valamint Ázsiában (Fülöp-szigetek pl.). Fő céljuk nemesfémek bányászata, valamint élelmiszerek termelése volt. Az ültetvényeken afrikai származású rabszolgákat dolgoztattak. Az indián őslakosságot keresztény hitre térítették. Portugália a 15. századtól főleg Afrikában és Indiában hozott létre gyarmatokat. Elsősorban kikötővárosokat hoztak létre, ahol a helyi lakossággal kereskedtek. Dél-Amerikában megszerezték Brazíliát. A két ország gyarmatainak döntő többsége a 19. század folyamán felszabadult.
Szentpétervár	I. (Nagy) Péter orosz cár által 1703-ban a Néva folyó torkolatában alapított orosz város. Péter célja egy modern, európai stílusú főváros létrehozása volt. Tervezett, fényűző város épült, külföldi szakemberek segítségével. A fővárosi címet 1917-ig, a kommunista hatalomátvételig birtokolta.
Versailles	Párizs melletti kisváros. A 17. század közepén XIV. Lajos ide telepedett Párizsból, és hatalmas, fényűző palotát építtetett, amely mintaként szolgált a legtöbb barokk palota számára.

Térképek

Németalföld

www.diakkapu.hu

